

ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ БОЗОР ОБЪЕКТЛАРИДАГИ ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРИ

Атажанов Ўткир Маматсалаевич

Мустақил тадқиқотчи

Ҳамидалиев Асадбек Жасур ўғли

Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси кундузги

Таълим 3-ўқув курси 317-гуруҳ курсанти

Аннотация: *Мазкур мақола бозор объектларига бириктирилган профилактика инспекторлари фаолиятини такомиллаштиришнинг замонавий тактика ва инновацион методларини таҳлил қилишга бағишланган. Тадқиқот Вазирлар Маҳкамасининг 791-сон Қарори ва Президент Концепцияларида белгиланган технологик ва ташкилий янгиликларни ўрганади. Хусусан, сунъий интеллект (СИ) билан интеграциялашувчи видеокузатув тизимлари (ВКТ) ёрдамида ҳуқуқбузарлик эҳтимолини олдиндан аниқлаш (прогнозлаш), СРТЕД (атроф-муҳитни лойиҳалаш) концепцияси асосидаги ҳудудий хавфсизлик тактикалари ҳамда куч тузилмалари билан идоралараро ҳамкорлик механизмлари таҳлил қилинган. Мақола инспекторнинг анъанавий назоратдан прогнозлашга асосланган фаолиятга ўтишини таъминловчи аниқ тактик тавсияларни, жумладан, СИ огоҳлантиришларига асосланган патруль ва СРТЕД талабларига риоя этилиши бўйича мажбурий тақдимномалар киритиш амалиётини ишлаб чиққан.*

Калит сўзлар: *Профилактика инспектори, бозор объектлари, инновацион методлар, СИ, ВКТ, СРТЕД, прогнозлаш, идоралараро ҳамкорлик, тактик тавсиялар.*

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНСПЕКТОРОВ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ НА ОБЪЕКТАХ РЫНКОВ

Аннотация: *Данная статья посвящена анализу современных тактик и инновационных методов совершенствования деятельности инспекторов по профилактике, закрепленных за объектами рынков. Исследование изучает технологические и организационные новшества, установленные Постановлением Кабинета Министров № 791 и Концепциями Президента. В частности, анализируются методы прогнозирования правонарушений с использованием систем видеонаблюдения, интегрированных с искусственным интеллектом (ИИ), тактики обеспечения территориальной безопасности на основе концепции СРТЕД (предотвращение преступности через средовое проектирование), а также механизмы межведомственного взаимодействия с силовыми структурами. Статья разрабатывает конкретные тактические*

рекомендации, обеспечивающие переход инспектора от традиционного надзора к прогнозной деятельности, включая патрулирование на основе оповещений ИИ и внесение обязательных представлений по требованиям CPTEd.

Ключевые слова: *Инспектор по профилактике, объекты рынков, инновационные методы, ИИ, CPTEd, прогнозирование, межведомственное взаимодействие, тактические рекомендации,*

Марказий Осиё жамиятининг ижтимоий-иқтисодий ҳаётида бозор феномени алоҳида ўрин тутди. У нафақат савдо муассасаси, балки жамият тузилиши, тарихий ривожланиши ва маданий анъаналарини ўзида мужассам этган мураккаб ижтимоий ҳодисадир. Қадимдан бугунга қадар бозор турли халқлар ҳаётида иқтисодий алоқалар маркази, маданий мулоқот майдони ва жамият тараққиётининг муҳим омилларидан бири бўлиб келган. Марказий Осиёда айни шу тарзда шаклланган бозор анъаналари кўп асрлик тарихга эга бўлиб, улар ҳақидаги тасвирлар ёзма манбалар, саёҳатномалар ва археологик топилмаларда кенг акс этган.

Тилшунослик ва этимология манбаларининг гувоҳлик беришича, “бозор” атамаси қадимги ҳинд-эрон тилларига бориб тақалади. “Википедия” маълумотларига кўра, бу сўз прото-ҳинд-эронча *waḥā-śarāna* шаклидан қадим форсча *vāśar*, кейин эса замонавий форсча “бозор” (*بازار*) кўринишигача ривожланган. Атама туркий тилларда ҳам мустақкам ўрнашган бўлиб, “савдо жойи” каби маъноларни англатади. Кўп ҳолларда бозор очиқ осмон остидаги ёки қисман ёпиқ савдо қаторларидан иборат майдон бўлиб, бу ерда озиқ-овқат ва турли хил товарлар чакана савдоси амалга оширилади. Этимологик манбаларда ҳам бозор атамасининг келиб чиқишига доир маълумотлар ҳамоҳанг. «Қисқача этимологик луғат»да “бозор” сўзининг туркий тиллар орқали рус тилига кириб келгани, унинг форсча *bāzār* сўзига бориб тақалиши таъкидланади. Шунингдек бозор деҳқонлар ва маҳаллий аҳоли ўртасидаги савдо майдони сифатида ёки ишлаб чиқарувчиларнинг ўзлари амалга оширадиган чакана савдо жойи сифатида талқин қилинган.

Марказий Осиё бозорлари тарихи нафақат савдо, балки инфратузилмавий ривожланиш билан ҳам ажралиб туради. Г.Н. Турсунова маълумотларига кўра, бу ҳудудда савдо инфратузилмасининг илк турлари — карвонсаройлар, меҳмон уйлари (хон), работлар, ярмаркалар ва саррофхоналар қадимги даврлардан бошлаб шаклланган. Бу инфратузилма Турон минтақасидаги иқтисодий алоқалар ва савдо муносабатларининг узлуксиз амал қилишини таъминлаб келган.

Кейинги асрларда бозор нафақат иқтисодий, балки маданий жасоратлар, касб-хунар анъаналари, шахслар ўртасидаги мулоқот ва эҳтиёжлар уйғунлашувининг ўзига хос макони сифатида шаклланган. Яқин Шарқ ва Марказий Осиё бозорлари — Сурия, Туркия, Эрон каби мамлакатлардаги

анъанавий “бозорлар” — бугун ҳам жаҳондаги энг йирик савдо ҳудудлари сифатида танилган.

Замонавий Ўзбекистонда бозорларнинг аҳамияти янада ортиб бормоқда. Бироқ одамлар оқимининг юқорилиги, нақд пул айланмаси ва тижорат муносабатларининг серқирралилиги бозор ҳудудларини криминалогик нуқтаи назардан ҳам хавfli объектга айлантиради.

Қонунбузарликлар майда ўғирлик, фирибгарлик, ноқонуний савдо, санитария қоидаларини бузиш каби ҳодисалар кўп ҳолларда латент бўлиб, уларнинг олдини олиш комплекс профилактик чора-тадбирларни талаб этади.

Профилактика инспекторининг самарадорлиги энди нафақат қонун нормаларини билиши, балки мавжуд технологик воситаларни ҳуқуқбузарликларни олдиндан аниқлаш (криминалогик прогнозлаш) ва тезкорлик билан чек қўйиш тактикаларида қанчалик моҳирлик билан қўллаш олишига боғлиқ бўлиб қолди.

Концепцияда бозорларнинг криминоген муаммоли ҳудуд сифатида қайд этилиши, шунингдек, идоралараро ҳамкорликни кучайтириш ва кадрлар салоҳиятини оширишга оид чораларнинг белгиланиши, фаолиятни оптималлаштириш учун комплекс ёндашув талаб этилишини тасдиқлайди.

Профилактика инспектори фаолиятини оптималлаштиришнинг асосий шарти бозор инфратузилмасини замонавий техник хавфсизлик воситалари билан жиҳозлаш ҳисобланади. Вазирлар Маҳкамасининг 2024 йил 27 ноябрдаги 791-сон Қарори (Низом) йирик бозорлар учун техник жиҳозланишга оид аниқ ҳуқуқий жиҳатдан мажбурий талабларни белгилаб бериш орқали ушбу асосни яратди.

Низомга кўра, йирик бозорлар ВКТ билан тўлиқ жиҳозланиши шарт бўлиб, бу тизим профилактика инспекторининг фаолияти учун асосий криминалогик “кўз” ва таҳлил воситаси ҳисобланади. Энг муҳим талаб — ВКТдан олинадиган видеосигналларнинг бозор маъмурияти диспетчерлик пункти билан биргаликда, ҳудудий Ички ишлар органлари (ИИО) ва Миллий гвардиянинг ситуацион марказларига узатилишини таъминлашдир; бу, инспекторнинг нафақат реал вақт режимида хавфсизликни назорат қилишига, балки вазиятни технологик мониторинг қилиш орқали ҳуқуқбузарликларни олдиндан аниқлаш (прогнозлаш) тактикасини қўллашга имкон беради.

Низом камераларнинг аниқ жойлаштирилиш нуқталарини белгилайди: бозорга кириш/чиқиш жойлари, савдо расталари, савдо павильонларининг йўлаклари ва аҳоли гавжум жойлар, бу талаб профилактика инспекторига криминоген жиҳатдан хавfli нуқталарни доимий назоратда ушлаш имконини бериб, майдондаги ҳуқуқбузарликларга тезкор жавоб бериш учун зарур тактик асосни яратади.

Бундан ташқари, видеоёзувларнинг муддати ва сифатига аниқ талаблар қўйилган бўлиб, бу маълумотлар ҳуқуқбузарлик содир бўлгандан сўнг тергов ва

суриштирув ишлари учун муҳим процессуал далиллар сифатида хизмат қилиши билан ВКТ нафақат профилактика, балки жинойтчиликка қарши курашнинг криминалистик базаси сифатида ҳам муҳим роль ўйнайди.

Профилактика инспектори фаолиятини оптималлаштиришда техник жиҳозланиш фақат пассив кузатув (ВКТ) билан чекланмай, балки фаол ва тезкор жавоб бериш тизимларини ҳам талаб қилади. Низом профилактика инспекторининг фаолиятини қўллаб-қувватлайдиган қуйидаги тезкор хабар бериш тизимларини жорий этишни мажбурий қилган:

Бозор ҳудудида кўринарли жойларда ва савдо қаторларида "ташвиш" тугмалари ўрнатилиши шартлиги белгиланди. Бу тизим фуқаро ёки сотувчига ҳуқуқбузарлик содир бўлаётган ёки хавф юзага келган пайтда зудлик билан ИИО ёки Миллий гвардиянинг тезкор хизматини чақириш имконини беради. Ушбу механизм "жабрланувчининг зудлик билан реакцияси" тамойилига асосланиб, ҳуқуқбузарлик содир бўлиш жараёнини тўхтатиш ва жинойтчини "иссиқ изидан" ушлаш тактикасини қўллаш учун асосий восита ҳисобланади.

Бозорларда овозли хабар бериш тизими (радиоузел) мавжуд бўлиши талаб этилади. Бу тизим орқали фавқулодда вазиятларда (масалан, ёнғин ёки тартибсизлик хавфида) ёки жамоат тартиби бузилганда тезкор ва аниқ маълумот тарқатиш имкониятини таъминлайди. Профилактика инспектори ушбу тизимдан нафақат фавқулодда вазиятлар, балки огоҳлантириш, ҳуқуқий тарғибот (масалан, "ўғрилиikka қарши хушёр бўлинг" каби) мақсадида ҳам фойдаланиши мумкин, бу эса умумий профилактика самарадорлигини оширади.

Президентнинг янги Концепцияси (ПҚ-253-сон Қарор доирасида) 791-сон Низомдаги техник талабларни янада кенгайтиради ва инспектор фаолиятига криминологик прогнозлашга асосланган инновацион тактикаларни жорий этишга ҳуқуқий асос бўлади. Ушбу концептуал ўзгаришнинг асосий моҳияти – сунъий интеллект (СИ) интеграцияси ҳисобланади: Маҳаллалар (ва бозорлар) ҳудудини кузатув камералари ва СИ билан ишловчи махсус дастурий таъминот билан тўлиқ қамраб олиш талаби қўйилган. Бу тизим профилактика инспектори учун таҳлилий восита сифатида шахсларни автоматик идентификация қилиш, хавфли вазиятларни олдиндан аниқлаш (масалан, одамларнинг ғайриоддий тўпланиши ёки қаровсиз қолдирилган предмет) имкониятини беради, бу эса жинойтларнинг барвақт олдини олиш тактикасини қўллашда инсондан тезкорлик талаб этувчи операцияларни автоматлаштиради. Шунингдек, интеллектуал камералар билан бозорнинг кириш-чиқиш жойларини жиҳозлаш ва уларни профилактика катта инспекторининг хизмат планшетига интеграция қилиш талаб этилади; бу инспекторга ўз ҳудудидаги криминоген вазиятни мобил ва марказлашмаган тарзда назорат қилиш имконини беради, бу эса оперативликни ва ҳудудда тезкор ҳаракатланиш тактикасини оширади. Профилактика инспекторининг бозор ҳудудларидаги фаолиятини оптималлаштириш бугунги кунда фақатгина Ички ишлар органларининг ички

ресурслари билан чекланмайди, балки янги норматив-ҳуқуқий база комплекс хавфсизликни таъминлашда идоралараро ҳамкорлик (интер-агентлик) ва ижтимоий шериклик механизмларини кучайтиришни талаб этади. Замонавий профилактика фаолияти инспекторнинг шахсий кузатувидан ташқари, ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ) ва илғор таҳлилий тизимларга таянишни талаб этади. Бозор ҳудудларида техник воситалардан фойдаланиш профилактика инспекторининг тактик имкониятларини кескин оширади ва унинг фаолиятини реактивдан проактив даражага олиб чиқади. Вазирлар Маҳкамасининг 791-сон Қарори асосида бозорларга ўрнатилган ВКТ тизимлари, Концепцияда назарда тутилган сунъий интеллект (СИ) билан ишловчи дастурий таъминот билан интеграциялашиш орқали, профилактикада қуйидаги муҳим тактик аҳамиятга эга: Ҳуқуқбузарлик Эҳтимолини Олдиндан Аниқлаш (Криминологик Прогноз) тактикаси қўлланилади, бунда СИ тизимлари ВКТ маълумотлари асосида шахсларнинг хатти-ҳаракатларидаги ғайриоддий ўзгаришларни (масалан, узоқ вақт давомида бир жойда шубҳали туриш, катта миқдордаги одамларнинг бирдан тўпланиши, қопларда ёки қўл аравачаларда белгиланмаган товарларни олиб кириш/чиқиш) таҳлил қилади. Профилактика инспектори бу сигналларни ўз планшети ёки Ситуацион марказ орқали олиб, воқеа содир бўлишидан аввал манзилли гуруҳни тегишли нуқтага йўналтириш орқали жиноятчиликнинг олдини олади. Шунингдек, "Қизил" Зоналарни Назорат Қилиш тактикаси жуда самарали бўлиб, инспектор бозор ҳудудидаги ўғирлик, фирибгарлик ёки ноқонуний савдо эҳтимоли юқори бўлган криминоген зоналарни аниқлайди ва у ердаги камераларнинг тасвирларини биринчи навбатда кўздан кечиради. Шу билан бирга, ташвиш тугмаси босилган заҳоти энг яқин камераларни фаоллаштириш ва тезкор ходимларни йўналтириш тактикаси қўлланилади. ниҳоят, кўп тармоқли назорат тактикаси қўлланилади, бунда ВКТ тизимларини патруль-пост хизмати (ППХ) нарядларининг дислокацияси ва йўналишлари билан мувофиқлаштириш орқали ППХ нарядининг етиб бориши қийин бўлган кўчаларни ва расталарни кучайтирилган видеокузатув орқали тўлиқ қамраб олиш таъминланади. Концепцияда белгиланган CPED (Crime Prevention Through Environmental Design – атроф-муҳитни лойиҳалаш орқали жиноятларнинг олдини олиш) ёндашуви бозор ҳудудидаги профилактик тактикаларнинг асосий илмий-назарий базаси ҳисобланади. CPED, бино ва атроф-муҳитнинг физик хусусиятларини ўзгартириш орқали жиноят содир этиш имкониятини пасайтиришга қаратилган бўлиб, профилактика инспекторига қуйидаги тактик механизмларни қўллашда ёрдам беради: 1. Табiiй Кузатув Тактикаси (Natural Surveillance): Бу тактика бозордаги бино ва иншоотларнинг, савдо расталарининг кўринишини тўсиқсиз ташкил этиш, яъни "кўриш йўлакларини"ни очиқ қолдириш орқали ҳуқуқбузарликка мойил бўлган яширин жойларни (масалан, тор ва қоронғу йўлаклар, савдо павильонларининг бурчаклари)

бартараф этишга қаратилган. Профилактика инспектори маъмуриятга СРТЕД талаблари асосида ҳудудий ва архитектуравий ўзгаришлар киритиш бўйича мажбурий тақдимномалар бериши лозим, бу эса жиноий ниятдаги шахснинг "кўриш ва кузатув остида қолиш" хавфини оширади. 2. Ҳудудий Эгалик Тактикаси (Territoriality): Бу тактика бозорнинг ҳар бир қисми (масалан, озиқ-овқат, кийим-кечак, автотураргоҳ) учун аниқ жавобгар шахслар (бозор маъмурияти вакиллари)ни белгилашни талаб этади. Инспектор ушбу вакиллар билан доимий алоқа ўрнатиб, уларни ўз ҳудудларидаги хавфсизликни сақлашга жалб қилиш орқали эгалик ҳиссини кучайтиради. Ҳудуд учун масъулиятни ўрнатиш, ҳуқуқбузарлик ҳолатлари ҳақида тезкор хабар бериш ва уларнинг олдини олиш бўйича ижтимоий шериклик механизмини мустаҳкамлайди. 3. Қўллаб-қувватловчи Муҳит Тактикаси (Maintenance and Management): Бу тактика бозор ҳудудини тунги ёритқичлар билан тўлиқ қамраб олиш (Концепция талаби) орқали жиноят содир этиш имкониятини камайтиришга қаратилган. Шунингдек, санитария ва тозаликни сақлаш орқали ҳудуднинг "эътиборсиз қолдирилган" кўринишининг олдини олиш муҳимдир, чунки криминологияда исботланганидек, эътиборсиз қолдирилган муҳит жиноятчиликни ўзига тортади (битта бузилган ойна назарияси). Ушбу техник ва тактик ёндашувлар профилактика инспекторига воқеалар оқибати билан курашишдан кўра, уларнинг олдини олиш вазифасини прогнозлашга асосланган фаолият орқали самарали бажариш имкониятини беради. Ўтказилган тадқиқот бозор ҳудудларида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятини такомиллаштиришда технологик янгиликлар ва замонавий тактикалар ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканлигини тасдиқлади. Вазирлар Маҳкамасининг

791-сон Қарори ва Президентнинг Концепцияси томонидан белгиланган мажбурий техник талаблар ҳамда илмий-амалий ёндашувлар профилактика инспекторига анъанавий назоратдан прогнозлашга асосланган фаолиятга ўтиш учун ҳуқуқий ва тактик асос яратади. Профилактика инспектори 791-сон Низом ва Концепция асосида бозор ҳудудида бир нечта давлат органларининг фаолиятини мувофиқлаштирувчи асосий фигурага айланади: инспектор ИИО ходимлари билан бирга Миллий гвардиянинг ихтисослашган бўлинмалари ва ФВВ хизматларининг хизмат маршрутлари, кузатув нуқталари ва тезкор аралашув режаларини (айниқса ёнғин хавфсизлиги ва эвакуацияда) мувофиқлаштириши шарт; бу комплекс хавфсизликни таъминлашдаги интер-агентлик ёндашувини кучайтиради. Шунингдек инспекторнинг бозор маъмуриятига мажбурий тақдимномалар киритиш ваколатидан ноқонуний савдо, савдо тартибини бузиш ва автотураргоҳлар муаммосини ҳал этишда фаол фойдаланишни назарда тутаяди; маъмуриятнинг мажбуриятлари (техник жиҳозланиш ёки кўриқлаш хизматини жалб қилиш) бажарилишини назорат қилиш ва бажарилмаган тақдирда прокуратура ва ҳокимлик орқали таъсир чораларини қўллаш инспекторнинг ҳуқуқий таъсирчанлигини оширади.

Профилактика инспекторига таълим муассасалари (ИИБ Академияси, Криминология тадқиқот институти) олимлари томонидан ишлаб чиқилган илмий хулоса ва тавсиялар (методикалар) асосида ўз фаолиятини қайта қуриш ва касбий маҳорат дарсларида иштирок этиш орқали доимий ривожланиб бориш тактикасини қўллаш имконини беради. Бозор ҳудудидаги жамоат хавфсизлигини оширишда фуқароларнинг фаол иштироки муҳимдир. "Маҳалла Еттилиги" Тактикаси профилактика катта инспектори бошчилигида "маҳалла еттилиги" (маҳалла раиси, ёшлар етакчиси ва б.) бозор атрофидаги криминоген вазияти мураккаб бўлган ҳудудларда "хонадонбай" ва "фуқаробай" манзилли ишларни ташкил этишда асосий шерикдир. Улар билан биргаликда бозорда ҳуқуқбузарлик содир этиш ёки унинг қурбони бўлиш эҳтимоли юқори бўлган алоҳида тоифадаги шахслар (ишсиз ёшлар, муқаддам судланганлар) билан манзилли ижтимоий профилактика тадбирлари амалга оширилади. Жамоатчилик гуруҳларини ташкил қилиш тактикаси "Ҳуқуқбузарликларга мурасасизлик муҳитини яратиш" мақсадида "маҳалла тарғиботчиси" жамоатчилик гуруҳларини тузиш орқали бозор ҳудудида ҳуқуқий тарғибот-ташвиқот ишларини кучайтиришга қаратилган. Ниҳоят, рағбатлантириш тактикаси Концепцияда белгиланган бўлиб, инспектор ушбу механизмдан фойдаланиб, бозор маъмурияти ва савдо субъектлари орасида хавфсизликни таъминлашда фаол иштирок этаётганларни моддий ва маънавий рағбатлантириш орқали шерикликни мустаҳкамлаши лозим.

Мазкур тадқиқот натижалари бозор объектларидаги ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолиятини оптималлаштиришда замонавий тактикалар ва инновацион методлар ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканлигини тасдиқлади. Ўзбекистон Республикасидаги янги ҳуқуқий база (айниқса, ВМнинг 791-сон Қарори ва Президентнинг Концепцияси) профилактика инспекторининг фаолиятини технологик ва концептуал жиҳатдан такомиллаштириш учун мустаҳкам пойдевор яратди.

Концепцияда назарда тутилган сунъий интеллект (СИ) билан интеграциялашувчи ВКТ тизимларининг жорий этилиши, профилактика инспекторига ҳуқуқбузарлик содир бўлишидан олдин хавфли вазиятларни автоматик аниқлаш ва патруль хизматини манзилли йўналтириш тактикасини қўллаш имконини бермоқда. Бу, анъанавий реактив назоратдан криминологик прогнозлашга асосланган проактив фаолиятга ўтишнинг амалий механизмидир.

СРТЕД (атроф-муҳитни лойиҳалаш орқали жиноятларнинг олдини олиш) концепциясини миллий стандартларга татбиқ этиш тўғрисидаги талаб, бозор ҳудудларини лойиҳаштириш ва реконструкция қилишда табиий кузатув ва ҳудудий эгалик каби профилактик принципларга амал қилиш учун ҳуқуқий асос яратди. Бу архитектуравий ечимлар орқали жиноятчиликнинг олдини олишга қаратилган узоқ муддатли тактика ҳисобланади.

791-сон Низом орқали ИИО, Миллий гвардия, ФВВ ва бозор маъмурияти ўртасидаги аниқ белгиланган ҳамкорлик профилактика инспекторига кенг кўламли (жамоат тартиби, ноқонуний савдо, ёнғин хавфсизлиги) муаммоларни ҳал қилишда идоралараро ресурсларни самарали мувофиқлаштириш имконини берди. Инспекторнинг бозор маъмуриятига мажбурий тақдимномалар киритиш ваколати эса ушбу комплекс ҳамкорликнинг ташкилий-ҳуқуқий таъсирчанлигини кафолатлайди.

Профилактика инспекторининг бозор ҳудудидаги фаолиятини оптималлаштириш мақсадида, мавжуд технологик ва ташкилий ресурслардан тўлиқ фойдаланиш учун қуйидаги илмий асосланган тактик тавсиялар киритилмоқда:

Биринчидан, профилактика катта инспектори ўз хизмат планшетига ва Ситуацион марказга интеграция қилинган СИ-тахлили тизимлардан олинган "Юқори Хавф" (High-Risk) огоҳлантиришларига асосланиб, патруль-пост хизмати (ППХ) нарядларини ёки тезкор гуруҳларни айнан ВКТ аниқлаган нуқтага йўналтириш амалиётини (анъанавий режа асосидаги патруль ўрнига) жорий этиши зарур. Бу, ресурслардан манзилли ва прогнозлашга асосланган ҳолда фойдаланиш имконини таъминлайди.

Иккинчидан, профилактика инспектори ҳар чоракда бозор ҳудудининг криминоген "қизил" зоналарида CPTEД принципларига (ёритиш, кўриш майдони очиқлиги) зид бўлган ҳолатларни аниқлаб, уларни бартараф этиш бўйича айнан CPTEД стандартларига ҳавола қилган ҳолда бозор маъмуриятига ижроси мажбурий тақдимнома киритиши таъминлаш.

Учинчидан, 791-сон Низомда белгиланган ҳамкорликни кучайтириш мақсадида, ИИО, Миллий гвардия ва ФВВнинг бозордаги бўлинмалари ўртасида ҳар ойлик қўшма тактик машғулотлар ва тезкор маълумот алмашинуви протоколларини ишлаб чиқиш ва унинг ижросини профилактика инспектори томонидан назорат қилиб бориш тизимини яратиш лозим.

Тўртинчидан, профилактика инспекторининг хизмат планшетига бозорнинг криминоген харитасини акс эттирувчи махсус мобил дастур ишлаб чиқилиши мақсадга мувофиқдир. Бу дастур, инспекторга "маҳалла еттилиги" томонидан аниқланган ижтимоий профилактика объектлари ва ВКТ томонидан аниқланган хавфли нуқталарни бирлаштириб, профилактик тадбирларни комплекс режалаштириш учун асос бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 01.05.2023 й., 03/23/837/0241-сон) <https://lex.uz/docs/6445145> (Мурожаат вақти: 08.11.2025й)

2. Ш.М. Мирзиёев. “Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови”. Халқ сўзи, 2016, № 243 (6678), Б.1–3.

3. Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги қонуни. (Мурожаат вақти: 08.10.2025й)

4. 2022 йил 28 январда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сонли Фармони. (Мурожаат вақти: 08.11.2025й).

5. Атажанов Ў. М. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДАГИ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАР //World scientific research journal. – 2023. – Т. 12. – №. 2. – С. 81-89.

6. Атажанов Ў. Шаҳар ҳудудида жамоат хавфсизлигини таъминлаш бўйича профилактика инспектори фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишнинг бугунги ҳолати ва ўзига хос хусусиятлари //Актуальные вопросы обеспечения прав женщин и предотвращения насилия в семье в Узбекистане. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 24-30.

7. Майор А. Ў. М. ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ МАҲАЛЛА ФУҚАРОЛАР ЙИҒИНЛАРИДАГИ ҲИСОБОТ БЕРИШ ФАОЛИЯТИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ТАҲЛИЛИ //Journal of new century innovations. – 2022. – Т. 11. – №. 6. – С. 117-121.